

ILF ȘI PETRON

America fără etaje

Traducere din limba rusă
și note de Ana-Maria Brezuleanu

Fotografii de Ilia Ilf

POLIROM
2012

Cuprins

<i>Nota traducătoarei</i>	5
-------------------------------------	---

Prima parte

De la fereastra etajului 27

Capitolul 1. „Normandie”	9
Capitolul 2. <i>Prima seară în New York</i>	18
Capitolul 3. <i>Ce se poate vedea de la fereastra unui hotel</i>	29
Capitolul 4. <i>Pofta trece mîncînd</i>	37
Capitolul 5. <i>Căutăm un inger fără aripi</i>	47
Capitolul 6. <i>Papa and Mamma</i>	58
Capitolul 7. <i>Scaunul electric</i>	67
Capitolul 8. <i>Marea arenă newyorkeză</i>	80
Capitolul 9. <i>Cumpărăm un automobil și o pornim la drum</i>	89

Partea a doua

Prin statele estice

Capitolul 10. <i>Pe șosea</i>	101
Capitolul 11. <i>Un oraș mic</i>	112
Capitolul 12. <i>Un mare oraș mic</i>	122
Capitolul 13. <i>Căsuța electrică a lui Mr. Ripley</i>	133
Capitolul 14. <i>America nu poate fi luată prin surprindere</i>	144
Capitolul 15. <i>Dearborn</i>	156

Capitolul 16. <i>Henry Ford</i>	165
Capitolul 17. <i>Teribilul oraș Chicago</i>	177
Capitolul 18. <i>Cel mai bun muzicanți din lume</i>	191

Partea a treia
Spre Oceanul Pacific

Capitolul 19. <i>În patria lui Mark Twain</i>	201
Capitolul 20. <i>Soldat în infanteria marină</i>	215
Capitolul 21. <i>Roberts și soția lui</i>	224
Capitolul 22. <i>Santa Fe</i>	238
Capitolul 23. <i>Întilnirea cu indienii</i>	246
Capitolul 24. <i>Ziua ghinioanei</i>	259
Capitolul 25. <i>Deșertul</i>	271
Capitolul 26. <i>Grand Canyon</i>	283
Capitolul 27. <i>Omul cu cămașa roșie</i>	292
Capitolul 28. <i>Tinărul baptist</i>	307
Capitolul 29. <i>Pe culmea barajului</i>	315

Partea a patra
„Statul de aur”

Capitolul 30. <i>Mrs. Adams stabilește un record</i>	327
Capitolul 31. <i>San Francisco</i>	341
Capitolul 32. <i>Fotbal american</i>	355
Capitolul 33. <i>„Colina Rusă”</i>	366
Capitolul 34. <i>Căpitanul X</i>	375
Capitolul 35. <i>Patru tipuri standard</i>	388
Capitolul 36. <i>Zeul Mărfii de două parale</i>	399
Capitolul 37. <i>Sclavi de la Hollywood</i>	411
Capitolul 38. <i>Rugați-vă, cîntăriți-vă și plătiți!</i>	417
Capitolul 39. <i>Țara bunului Dumnezeu</i>	425

Partea a cincea
Înapoi spre Atlantic

Capitolul 40. <i>Pe vechiul drum spaniol</i>	437
Capitolul 41. <i>O zi în Mexic</i>	450
Capitolul 42. <i>Anul Nou în San Antonio</i>	460
Capitolul 43. <i>Intrăm în statele din Sud</i>	472
Capitolul 44. <i>Negrii</i>	483
Capitolul 45. <i>Democrația americană</i>	495
Capitolul 46. <i>O viață neliniștită.</i>	504
Capitolul 47. <i>Rămas-bun, America!</i>	514

Capitolul 22

Santa Fe

La drept vorbind, nici acum nu știm după ce criterii ne conduceam când alegeam un hotel într-un oraș necunoscut. De obicei mergeam fără grabă cu mașina pe străzi, treceam în tăcere pe lângă câteva hoteluri, ca și când am fi știut ceva rău despre ele, și tot în tăcere, fără să ne fi înțeles dinainte, ne opream la următorul, ca și cum am fi știut că acesta era bun. Nu știm ce juca un rol mai mare, intuiția noastră de scriitori ori experiența călătorului versat – Mr. Adams –, dar hotelul cu pricina ne satisfăcea întotdeauna toate cerințele. E posibil ca hotelurile respinse să nu fi fost mai proaste. O cameră dublă de patru dolari, paturi bune și moi cu câteva pături și perne plate ca o monedă de un dolar, baie cu pardoseală albă de mozaic și încălzire centrală ce șuiera veșnic.

Știam însă cu precizie că niște călători modești nu trebuie să se cazeze în hotelurile cu denumirea *Mayflower*. Așa se numea corabia pe care veniseră în America primii coloniști din Anglia și o astfel de denumire era dată indeobște celui mai scump hotel din oraș.

În *Santa Fe* ne-am cazat la hotelul *Montezuma*.

Când am intrat în holul *Montezumei*, cițiva americani cu ziare în mâini, tolăniți în balansoare, și-au ațintit privirea lacomă asupra noastră. În ochi le ardea o dorință de nestăvilire să stea de vorbă cu cineva, să flecărească, să sporovăiască. Oricât ar părea de straniu, în America aceasta

coplesită de treburi, hiperafaceristă, există și asemenea oameni. Cei mai mulți dintre ei sînt *mister-i* acum bătrîni în costume cuvîncioase de o culoare doctorală. Fie că au agonisit deja destui dolari, fie că și-au pierdut speranța să-i mai cîștige, ei au oricum la dispoziție mult timp și, tolăniți în balansoarele din hoteluri, pîndesc avizi o posibilă victimă. Ferească Dumnezeu să agăți un astfel de *mister* cu vreo întrebare imprudentă. N-o să-ți mai dea drumul ceasuri în șir. Cu glasul asurzitor al americanului optimist, îți va povesti tot ce știe. Și în fiecare frază o să apară cuvîntul *sure!*, adică „desigur!”, sau *surely!*, ceea ce înseamnă tot „desigur!”, sau *of course!* cu același înțeles. În afară de asta, aproape în fiecare frază o să existe neapărat cuvîntul *nice!* – „minunat!”.

Ne-am strecurat repede pe lingă oamenii în balansoare, ne-am spălat și am ieșit în stradă să căutăm un locșor unde am putea lua cina.

În acțiunile noastre de acest gen se putea observa o organizare mai bine pusă la punct decît în alegerea hotelului. După o lună și jumătate de viață în State, ajunseserăm să ne plictisim atît de tare de bucătăria americană, încît eram dispuși să acceptăm orice altă mîncare – italienească, chinezească, evreiască –, numai să nu fie *breakfast number one* sau *dinner number one*, să nu avem parte de hrana asta numerotată, standardizată și centralizată. Îndeobște, dacă se poate vorbi de un gust rău al mîncării, atunci bucătăria americană este cu siguranță expresia acestui gust rău, absurd și excentric ce scoate la lumină corciturile de neînchipuit, ca de pildă: castraveciori dulci sărați, *bacon* prăjit pînă la tîria unei pingele ori pîine de un alb orbitor, complet lipsită de gust (mai bine zis, cu gust de vată!).

De aceea, am privit induloșati firma luminoasă *Original Mexican Restaurant* – „Restaurant cu specific mexican”. Firma ne făgăduia curată fericire, așa că am intrat înăuntru.

Pe pereții restaurantului atârneau covoare mexicane, frumoase și primitive, ospătarii purtau cămăși portocalii din mătase și cravate de satin de culoarea ficatului de bețiv. Fermecați de orgia asta de culori, ciripeam veseli și fără griji în timp ce ne alegeam meniul. Am comandat o supă a cărei denumire am uitat-o și un fel de mâncare ce se numea *enchilada*.

Am uitat denumirea supei, pentru că prima sorbitură ne-a scos tot din cap, mai puțin dorința de a înșfăca repede un extingtor ca să ne stingem focul din gură. Iar *enchilada* era făcută din niște clătite lunguete și apetisante, umplute cu ardei roșu tăiat fin ca praful de pușcă și stropite cu nitroglicerină. Categorie, era imposibil să te așezi la o asemenea cină fără cască de protecție contra incendiu pe cap. Am zbughit-o din *Original Mexican Restaurant* infometată, înrăiți și morți de sete. Peste cinci minute ședeam deja într-o drogherie, în cel mai banal *drugstore*, consumind (oh, ce înjosire!) hrană centralizată, standardizată și numerotată (pe care tocmai o huliserăm cu o jumătate de oră în urmă), după ce băuserăm în prealabil cite zece sticlute de *ginger ale*.

Abia tirindu-ne picioarele după peripețiile astea îngrozitoare, am pornit la plimbare prin Santa Fe. Caramida americană și lemnul dispăruseră. Aici erau case spaniole din lut, susținute de contraforturi greoale; de sub acoperișuri se șteau capetele pătrate sau rotunde ale grinzilor de tavan. Pe străzi se plimbau *cowboys*, bocănind cu tocurele înalte. La intrarea unui cinematograful frină brusc un automobil din care se dădu jos un indian însoțit de nevastă. Fruntea indianului era încinsă cu o fișie lată de pinză roșu aprins. Pe picioarele indienei se zăreau niște moletiere albe și groase. Indienii își înculară mașina și se duseră să vadă un film. Pe estrada înaltă a unui atelier de curățat pantofi ședeau patru băieți americani cu frizura

linsă. Aveau vreo treisprezece-paisprezece ani și alura lor era extrem de independentă.

Mr. Adams îi privi îndelung și, adresându-li-se într-un tirziu cu sîr, îi întrebă ce aveau de gînd să facă în seara aceea.

— Curățăm ghetе, răspunse unul dintre ei, apoi mergem la dans.

N-a putut să stoarcă mai mult de la tinerii sîrs, așa că ne-am îndreptat spre hotelul nostru, unde încălzirea șuerătoare ridicase temperatura camerelor la douăzeci și cinci de grade.

În privința temperaturii, americanii au vocația extremelor. Muncesc în încăperi supraîncălzite și beau băuturi foarte reci. Tot ce nu este fierbinte, este rece ca gheața. Cale de mijloc nu există.

Arșița din cameră și flacăra încă nestinsă de tot a *enchiladei* au făcut ca dimineața să ne trezim uscați, căliți bine și gata de noi peripeții.

Santa Fe este capitala statului New Mexico, cel mai tinăr dintre Statele Unite ale Americii. Capitala celui mai tinăr stat este unul dintre cele mai vechi orașe din America. Totuși, pe lângă cele cîteva clădiri cu adevărat vechi, toate celelalte case din oraș sînt nouțe, curățele, construite în stilul misiunilor spaniole. Întregul oraș e cumva artificial, ca și cum ar fi fost ridicat pentru turiștii americani.

În clădirea prelungă a vechiului palat, reședința guvernatorului, se află acum muzeul New Mexico, ale cărui exponate oferă o imagine destul de corectă a culturii materiale indiene, hispanice și mexicane. Americanii au puține antichități; sînt captivați de ele, le conservă cu mare grijă și nu-i privesc pe turiștii interesați de așa ceva ca pe o sursă de venit. O să vă arate la nesfîrșit aceste obiecte, o să vă dea explicații, o să vă înarmeze cu materiale minunat tipărite. Și toate astea pe gratis. Nu iau bani nici măcar pentru intrarea în muzeu.

Dincolo de oraș, printre coline aspre și roșietice, se înalță clădirea superbă a Institutului de

Antropologie Rockefeller. Institutul se întreține din fondurile unuia dintre fiii lui Rockefeller. Dar ce s-ar fi întâmplat dacă fiul lui Rockefeller n-ar fi fost pasionat de antropologie? La întrebarea asta n-ar fi putut răspunde probabil nici măcar Mr. Chapman, directorul-adjunct al Institutului, care ne-a făcut cunoscute preocupările oamenilor de acolo.

După ce ne-a arătat depozitele bine orânduite, unde pe rafturi metalice înguste erau aranjate cu acuratețe colecții bogate de vase indiene pictate, magazile cu covoare și țesături indiene, laboratoarele în care tineri cercetători examinau concentrați pietre aparent banale, după ce ne-a arătat toate acestea, Mr. Chapman, un ins cu un chip uscațiv, energic și impunător, ne spuse:

— Indienilor le este sortit să dispară. Îi studiem cu abnegație, însă facem prea puțin ca ei să se mențină ca popor.

La Catedrală am ajuns la ora unu la prinz, dar *padre* a fost atât de amabil încât și-a aminat puțin masa. A deschis catedrala, a ingenuncheat repede și cu îndeminare și, ridicându-se, ne-a condus să vedem niște sculpturi spaniole remarcabile. Am stat într-un depozit prăfuit în care se aflau, în dezordine, pe unde se nimerea, pe jos și în dulapuri, statuete din lemn ce închipuiau tot felul de Iisusi, Sfinte Fecioare și sfinți. Statuetele, lucrate primitiv, erau neasemuit de frumoase. Aceste figurine pictate și aurite te izbeau prin solemnitatea lor catolică.

Cînd a auzit că veneam din Uniunea Sovietică, *padre* a devenit și mai amabil.

— Și eu sînt comunist, ne spuse, dar, firește, nu ca dumneavoastră. Hristos a fost mai mult decît un om. De aceea, el procedează altfel decît oamenii. Și nu ne e dat nouă să judecăm lucrurile acestea.

Parohul vechii biserici San Miguel, construită în 1541, s-a dovedit a fi un francez din ordinul franciscanilor. Afacerea lui avea un temel comercial.

Prima lui datorie a fost să ne încaseze pentru vizitare cîte șaptezeci și cinci de cenți. Clădirea bisericii era străveche, însă toate sculpturile erau noi, de fabricație nemțească. Totuși ele îi plăceau nesățiosului paroh, care ne invita cu osirdie să le admirăm, de unde se putea conchide că venerabilul franciscan n-avea idee despre ce e arta.

Ne-a întrebat și el de unde venim, însă nu s-a apucat să ne vorbească despre convingerile sale. Ne-a lămurit doar că ordinul franciscan n-are nici o misiune în Rusia și ne-a propus să cumpărăm ilustrate colorate cu imagini ale bisericii San Miguel.

Întorși la hotel, ne-am apucat să sortăm teancurile de scrisori de recomandare și să scăpăm de cele nefolosite. Din maldărul primit de la un scriitor newyorkez, azi aveam nevoie de o scrisoare adresată renumitului poet american Witter Bynner, alte douăsprezece erau menite unor locuri unde urma să ne aflăm în curînd, iar trei nu ne mai erau de trebuință.

Întrucît scrisorile de recomandare nu se lipsesc, ne-am uitat în treacăt prin ele înainte de a le distruge. Scrisorile erau foarte cordiale, noi eram prezentați în lumina cea mai favorabilă, dar, nu se știe de ce, în toate trei eram recomandați ca pasionați admiratori ai lui Mark Twain. Multă vreme nu ne-am dat seama ce-l îndemnase pe cumsecadele scriitor să scoată în evidență acest detaliu din biografiile noastre. Într-un tîrziu ne-am amintit că îi povestiserăm cum am trecut prin orașul Hartford din statul Connecticut, unde Mark Twain trăise în anii cînd era deja celebru și înstărit. Îi descriseserăm vila liniștită a lui Twain, care era situată lîngă casa scriitoarei Harriet Beecher Stowe, autoarea *Colibei unchiului Tom*. În casa aceea acum era adăpostită o bibliotecă, iar pe pereții ei stăteau agățate originalele ilustrațiilor de la *Print și cerșetor*, pe care ni le aminteam din copilărie.

Numai Dumnezeu știe cît de grozav vorbim noi engleza și pesemne din pricina asta conversația